

Valvira

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta osana potilasturvallisuuden parantamista

Lääkäri 2017 Vahinkoklinikka X

Markus Henriksson
Ryhmäpäällikkö, lääkintöneuvos
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira),
Terveydenhuollon valvontaosasto

Sidonnaisuudet:

ts. konsultoiva psykiatri, SOTLK/AMC; dosenttikouluttaja HUS Porvoon sairaala; asiantuntija, STM valmiusyksikkö ja Trafi;
STM Terveydenhuollon palveluvalikoimaneuvoston jäsen

Valvira

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta

- Toimintayksiköiden ja ammattihenkilöiden tekemä **omavalvonta**
- Viranomaisten tekemä **viranomaisvalvonta**

Viranomaisvalvonnan tehtävänä on edistää ja varmistaa omavalvontaa sekä puuttua asioihin, kun omavalvonta ei riitä.

Työnantaja on vastuussa välittömästi potilasturvallisuudesta

Työnantaja on ensisijainen toimintayksikön toimintaa ja työntekijöitä valvova taho, ja ainoa, jolla on mahdollisuus ohjeistaa, seurata ja arvioida toimintaa reaaliaikaisesti sekä puuttua viivytyksettä havaittuihin epäkohtiin.

Useimmissa tapauksissa epäasianmukaisuudet voidaan hoitaa työnantajan toimenpitein, eikä niistä tarvitse ilmoittaa valvontaviranomaisille.

Tavoitteena on, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä toteutetaan suunnitelmallista omavalvontaa, jonka avulla ehkäistään epäasianmukainen menettely, havaitaan epäkohdat ja puututaan niihin viivytyksettä ja tehokkaasti ja näin varmistetaan toiminnan laatu ja potilasturvallisuus.

On tärkeää, että työpaikan ilmapiiri sallii ja kannustaa puuttumaan ja tuomaan esille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa havaitut epäkohdat ja riskit - sekä toimintakäytäntöihin että työntekijöiden toimintaan liittyvät.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ohjaavat ja valvovat mm.:

- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira
- Aluehallintovirastot AVIt
- THL, TTL ja FIMEA
- Eduskunnan oikeusasiamies
- Oikeuskansleri
- Tietosuojavaltuutettu
- Potilasvakuutuskeskus PVK, potilasvahinkolautakunta
- Kuluttajaviranomaiset
- Poliisi
- Hallinto-oikeudet, tuomioistuimet

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan tarkoitus

- Varmistaa potilas- ja asiakasturvallisuutta ja edistää terveydenhuoltopalvelujen laatua ennalta ehkäisemällä epäasianmukaisia hoito- ja toimintakäytäntöjä ja puuttamalla säädösten vastaiseen tai muutoin virheelliseen menettelyyn tai laiminlyönteihin.
- Selvittää ja arvioida, onko **ammattihenkilö** ja/tai **toimintayksikkö (organisaatio)** noudattanut voimassa olevia säädöksiä, ammattieettisiä velvollisuuksia, annettuja ohjeita ja määräyksiä.
- **Organisaatiovalvonnan painoa suhteessa henkilövalvontaan on lisättävä ja on lisätty.**

Valvonnan tehtäväalueet

Reaktiivinen valvonta

Yksittäistapausten jälkivalvonta

- **kantelut**
- **viranomaisten ja muiden tahojen ilmoitukset yms.**
- **muiden viranomaisten kuten poliisin pyytämät lausunnot (toiminnan asianmukaisuuden arviointia koskevissa asioissa)**
- **kansainvälisissä toimielimissä käsiteltäviin sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskeviin ihmisoikeusasioihin liittyvät lausunnot**

Valvontasuunnitelmiin perustuva valvonta

Valtakunnalliset valvontasuunnitelmat ja –ohjelmat

Valvottavien ohjaus ja neuvonta sekä asiakirjalausunnot

Puhelimitse, postitse ja sähköpostitse tapahtuva ohjaus ja neuvonta, koulutustoiminta, konsultaatioavun antaminen yms.

Asiantuntijalausunnot **muille viranomaisille.**

Valvonnan tehtäväalueet: omavalvonnan edistäminen

Reaktiivinen valvonta

Yksittäistapausten jälkivalvonta

- Jokaisen päätöksen valmistelussa otetaan huomioon myös organisaatiovalvonnan näkökulma
- Jokaisessa organisaatiovalvonnan tarkastelussa pohditaan, miten omavalvontaa voitaisiin edistää

Valvontasuunnitelmiin perustuva valvonta

- Omavalvonta ja sen edistäminen on mukana läpi koko suunnitelman
- Jokaisessa valvontaohjelman mukaisessa valvontatoimenpiteessä selvitetään ja ohjataan omavalvontaa

Valvottavien ohjaus ja neuvonta sekä asiakirjalausunnot

- Kaikessa ohjauksessa, neuvonnassa, kouluttamisessa, asiantuntijatoiminnassa ja muille viranomaisille annettavissa lausunnoissa otetaan omavalvonnan tärkeys esiin

Organisaatiovalvonta-asioita Valvirassa vuonna 2016, esim.

- Psykiatristen sairaaloiden osin puutteellinen omavalvonta
- Käytetyt turvaneulat näytteenotossa
- Sairaanhoidopiirien matkapuhelinoperaattoreiden vaihtoon liittyvät ongelmat
- Ilokaasun väärinkäyttö kättilöillä
- Mammografiaseulontojen puutteet eräässä yrityksessä
- Synnytysten ja vastasyntyneiden hoidon turvallisuus eräissä sairaaloissa
- Toistuvat tai useat lääkeannastukset eräissä sairaaloissa
- Vaaralliset epätyypilliset hoidot eräissä yksityisissä toimintayksiköissä

Omavalvontasuunnitelman sisällysluettelo (Valviran määräys yksityiselle terveydenhuollolle 2012) – toimii aivan hyvin myös julkisen toimintayksikön potilasturvallisuussuunnitelmassa

- Tiedot palvelutuottajasta ja toimipaikoista
- Omavalvonnan organisointi ja vastaavan johtajan tehtävät
- Toiminnan kuvaus, laadunhallinta sekä riskien tunnistaminen ja korjaavat toimenpiteet
- Henkilöstö
- Toimitilat
- Terveydenhuollon laitteet ja tarvikkeet
- Lääkehoito
- Hygieniäkäytännöt
- Potilasasiakirjat ja henkilötietojen käsittely
- Tietoturva ja tietosuoja
- Potilasasiamies ja hänen tehtävänsä
- Potilaan osallistumisen vahvistaminen ja muistutusten käsittely
- Kantelut, muut valvonta-asiat ja toiminnasta saatu palaute
- Potilasvahinkoepäilyt
- Omavalvonnan asiakirjat

Potilasturvallisuustieto (tieto virheistä, vahingoista, läheltäpiti –tilanteista, epäasianmukaisesta tai laittomasta toiminnasta – tai näiden korjaustoimista) on hajallaan, mm.:

- Potilasvakuutuskeskuksen ja potilasvahinkolautakunnan asiat
- Valviran valvonta-asiat
- Aluehallintovirastojen valvonta-asiat
- Eduskunnan oikeusasiamiehen (ja oikeuskanslerin) asiat
- Tietosuojavaltuutetun asiat
- Kuluttajaviranomaisten asiat
- Poliisin ja tuomioistuinten asiat
- HILMO-rekisterin tiedot
- Fimean valvonta-asiat ja haittavaikutusrekisteri
- HaiPro- ja muut haittatahtumajärjestelmien tiedot toimintayksiköissä
- Vaaratilanteiden tutkintaraportit toimintayksiköissä
- Muistutukset
- Potilasasiamiesten saama palaute
- Palautekyselyt
- Tutkimushankkeiden tulokset

Potilasturvallisuustyö ei ole ns. rakettitiedettä; esimerkkejä Valviran valvonta-asioista (1/2)

- Rintakipua valittavalta potilaalla pitää tutkia ekg.
- ”Ylävatsavaiva” voi olla rintakipua.
- Milligrammoja ja millilitroja ei pidä sekoittaa.
- Vaikka CRP on normaali, potilas voi olla sairas.
- Nenämahaletkun oikea paikka ei ole henkitorvi.
- Potilas oikea henkilöllisyys pitää tunnistaa.
- Potilaalla pitää kysyä, onko hänellä antikoagulanttihoito.
- Pienen lapsen huoltajan huoli pitää ottaa vakavasti.

Potilasturvallisuustyö ei ole ns. rakettitiedettä; esimerkkejä Valviran valvonta-asioista (2/2)

- Jos lääke ei auta, niin kyse voi olla siitä, että potilas ei saa/ota lääkettä.
- Lääkkeen jakajaa ei saa häiritä.
- Itsemääräämisoikeuden rajoittaminen ja rajoittamisen päättäminen ovat (lääketieteellisestikin) isoja päätöksiä, jotka pitää perustella.
- M1-arviopotilasta ja M1-kuljetusta odottavaa potilasta pitää seurata tiiviisti, ja estää karkaaminen.
- Itsemurhaa vakavalla kuolemanhakuisuudella yrittänyt potilas on vakavassa itsemurhavaarassa.
- Jos tulee mieleen kysymys, että pitäisikö poliisi kutsua paikalle, niin poliisi yleensä pitää kutsua paikalle.
- **Jos on huoli potilasturvallisuudesta, niin huoli on otettava vakavasti ja se pitää poistaa – kyse on joko väärästä tiedosta tai vaarasta.**

Valviran ja aluehallintovirastojen päätösten systemaattinen käsittely (yhdessä muistutusten, Potilasvakuutuskeskuksen päätösten ja haittatapahtumaraporttien kanssa) on potilasturvallisuustyötä ja omavalvontaa – ja se voi osaltaan olla myös valvontaviranomaiselle annettavaa omavalvontapalautetta.

Valvira

Valvonnallako potilaan/asiakkaan kohtelu ja turvallisuus paremmiksi?

Kyllä, silläkin – mutta myös valvonnan itsensä tulee olla kaikille osapuolille turvallista ja kohteliasta.

Kantelun, selvitysten tai muutoin valvonta-asioiden ”kohteeksi” tulleet tarvitsevat esimiesten, työyhteisön ja kollegojen tukea.

Lisätietoja: www.valvira.fi